

Омбудсманът - национален независим мониторингов орган

Омбудсманът на Република България в качеството си на Национален превантивен механизъм (НПМ), съгласно Факултативния протокол към Конвенцията на ООН против изтезанията и другите форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание, извършва **ежегоден мониторинг на държавните психиатрични болници (ДПБ), центрoвете за психично здраве (ЦПЗ), социалните заведения за лица с психични разстройства**

! В периода 2022 г. – 2023 г. омбудсманът е извършил 17 внезапни проверки в психиатрични заведения и центрове за резидентни социални услуги

Два основни проблема при предоставянето на психиатрична грижа в държавните психиатрични болници:

- ✓ **Начинът на финансиране**
- ✓ **Липсата на кадрово обезпечение**

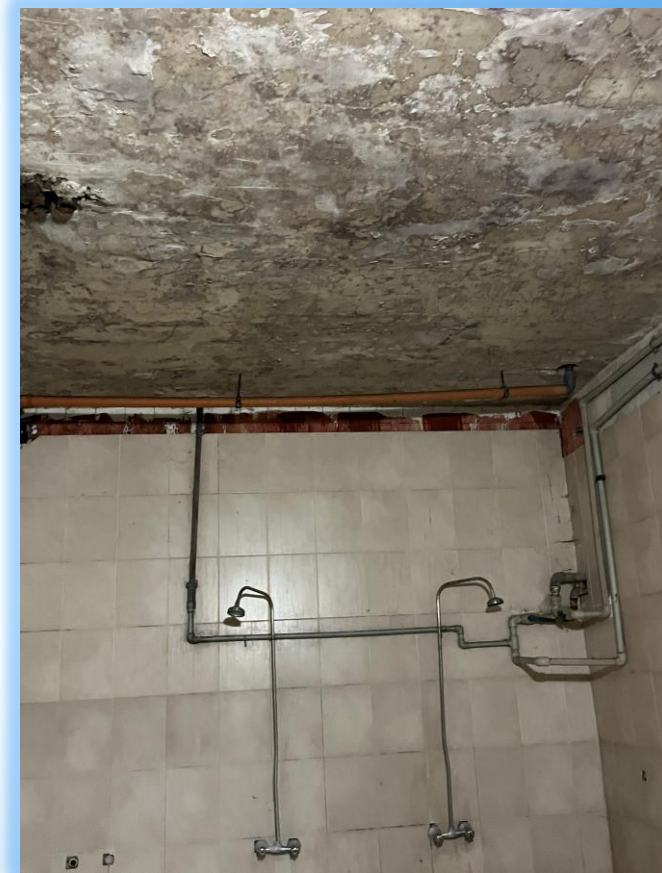

- ✓ **Бюджетът е ключов инструмент за управлението на дейностите в психиатричните болници за спазване на правата на пациентите**

- ✓ **Омбудсманът като НПМ е категоричен, че начинът на финансиране трябва да бъде унифициран за всички здравни заведения за стационарно лечение, като бъде обвързан с качеството на предоставената здравна услуга**

Държавна психиатрична болница – гр. Раднево

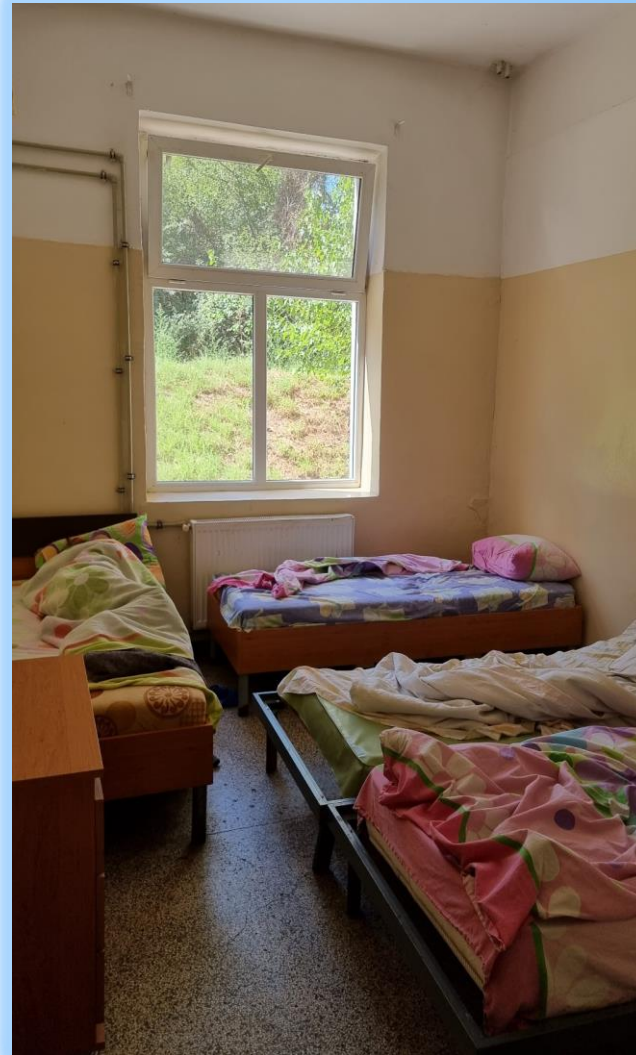

КОНСТАТАЦИИ

Държавна психиатрична болница – гр. Раднево

- ✓ През 2022 г. храноденът е 3.15 лв., а към м. юли 2023 г. е 3.02 лв.
- ✓ Според калкулатора на инфлацията към Националния статистически институт от м. януари 2022 г. до м. юли 2023 г. инфлационният индекс на потребителските цени е 19%
- ✓ Това означава, че един храноден на пациент към м. август 2023 г. би трябвало да е с минимална стойност 3.74 лв.
- ✓ Видно от данните храноденът не само, че не е увеличен, но е намален
- ✓ Един лекарстводен за 2021 г. е 2.01 лв., а през 2023 г. лекарстводенът към м. август е намален на 1.57 лв.

Държавна психиатрична болница – гр. Бяла

Държавна психиатрична болница - гр. Бяла

- ✓ По данни от Анализа за дейността на ДПБ – гр. Бяла през 2021 г. храноденът на един пациент е 2.50 лв., а към м. август 2023 г. е 2.76 лв.
- ✓ Според калкулатора на инфлацията към НСИ от м. януари 2021 г. до м. юли 2023 г. инфлационният индекс на потребителските цени е 29.9 %, това означава, че един храноден на пациент към август 2023 г. би трябвало да е с минимална стойност 3.25 лв.
- ✓ За 2021 г. лекарстводенът е 2.00 лв., а към м. август 2023 г. е 0.68 лв. Лекарстводенът е много нисък и поражда основателно притеснение за качеството на предоставената медицинска грижа

Седмичното меню на ДПБ – гр. Бяла за 3-9 юли 2023 г.

ДЕН ОТ СЕДМИЦАТА	ЗАКУСКА	ОБЯД	ВЕЧЕРЯ
Понеделник	Закуска с чай	Свинско с грах	Паприкаш яхния
вторник	Филия с маргарин и чай	Супа пиле Славянски гювеч на фурна	леща яхния
сряда	Макарони със захар	Супа свинско месо Картофи на фурна	Зелен боб яхния
четвъртък	Кускус със захар	Зрял боб - яхния Кюфтета	Домати с ориз
петък	Закуска с чай	Супа пиле Картофи с гювеч	Спагети
събота	Макарони със захар	Грах с ориз	Леща яхния
неделя	Кускус със захар	Зелен боб яхния	Славянски гювеч на фурна

Видно от седмичното меню **липсват млечни продукти, плодове, пресни зеленчуци, риба, а за цялата седмица има само две основни хранения с месо**

Проблеми с лошите материални условия

! През годините омбудсманът констатира лоши материални битови условия в ДПБ – пренаселеност, лоши санитарно-битови помещения, липса на достатъчно бани и тоалетни, на места няма отопление в стаите

- ✓ През 2023 г. в държавните психиатрични болници – гр. Раднево, гр. Бяла и с. Карлуково омбудсманът установи, че **от 2020 г. до 2023 г. не са отпуснати средства за текущи ремонти, независимо, че има предписания от РЗИ**
- ✓ Това налага затварянето на едно от крилата на второ женско отделение, а ако не се отпуснат средства предстои затварянето на трето мъжко отделение в ДПБ - гр. Бяла
- ✓ **Изключително лошо е състоянието на първо мъжко отделение в ДПБ - с. Карлуково**
 - Настанени са по осем пациенти в стая не по-голяма от 20 кв. м
- ✓ Във второ мъжко отделение с капацитет 50 души в ДПБ - гр. Раднево са настанени между шест и десет пациенти в стая
 - Ползват **общо три тоалетни и шест душа** и в стаите **нямат отопление.**

Държавна психиатрична болница – с. Карлуково

Средният престой на психично болен в държавните психиатрични болници е 60 дни за 2022 г.

Пример: В ДПБ – с. Карлуково за 2022 г. средният престой на пациент е 111 дни

- ✓ Голяма част от пациентите са били на задължително лечение по Закона за здравето – 195,
- ✓ 8 са били на принудително лечение по Наказателния кодекс

По смисъла на Конвенцията против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание към ООН и Европейската конвенция за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание към Съвета на Европа – **държавните психиатрични болници са места за лишаване от свобода**

Омбудсманът изразява официално становище, че **дългият престой на лица с психични заболявания може да се квалифицира като жестоко, нечовешко и унижително по смисъла на Конвенциите**

Проблеми с качеството на медицинска грижа

Минималните финансови средства за стационарно лечение на психично болен, напълно възпрепятстват полагането на качествени медицински грижи

При проверките си през последните 10 години, омбудсманът в качеството си на НПМ, многократно подчертава необходимостта **в най-спешен порядък да бъде актуализиран бюджетът, особено фонд „Издръжка“, на всички психиатрични болници при отчитане на инфлационните процеси, които протичат в страната**

- ✓ **Омбудсманът сезира председателя на Комисията за защита от дискриминация за неизпълнение на РЕШЕНИЕ № 152 ОТ 01.07.2013 Г. ПО ПРЕПИСКА № 100/2012 Г. НА КОМИСИЯТА ЗА ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ, ПЕТИ СЪСТАВ от страна на Министерство на здравеопазването**
- ✓ КЗД установява на основание чл. 65, т. 1 от Закона за защита от дискриминация, че както Министерство на здравеопазването, така и министърът на здравеопазването чрез неизпълнение на задълженията си по чл. 10 и чл. 11 от Закона е осъществил дискриминация по признак "увреждане" спрямо лицата с психични увреждания по смисъла на чл. 2, § 2 от Международния пакт за икономически, социални и културни права
- ✓ **С разглежданото решение е предписано Министерство на здравеопазването да предостави необходимите финансови ресурси на държавните психиатрични болници с цел повишаване качеството на осъществяваните в тях медицински услуги и спазване на утвърдените медицински стандарти**
- ✓ Омбудсманът изисква, съгласно чл. 67, ал. 1 и ал. 3 от Закона за защита от дискриминация, **КЗД да извърши проверка, дали през десетгодишния период от постановяването на решението от 2013 г. до юли 2023 г. Министерството на здравеопазването се е съобразило със задължителните предписания, отразени в диспозитива и мотивите на цитираното решение, а именно: „Министерство на здравеопазването да предостави необходимите финансови ресурси на държавните психиатрични болници с цел повишаване качеството на осъществяваните в тях медицински услуги и спазване на утвърдените медицински стандарти“ и особено на Медицински стандарт „Психиатрия“**

Неясен механизъм за допълнително финансиране

- ✓ При проверката в ДПБ – гр. Раднево омбудсманът установи, че от МЗ не е разяснен механизъм за кандидатстване за отпускане на средства по Плана за възстановяване и устойчивост
- ✓ През м. август 2023 г. комисия от МЗ е посетила ДПБ - Раднево, за да оцени необходимостта за отпускане на средства за ремонтни дейности, но до момента в ДПБ нямат информация за становището на експертите
- ✓ Омбудсманът очаква информация от МЗ за това как са били уведомени директорите на всички държавни психиатрични болници за възможността да кандидатстват за отпускане на средства по Националния план за възстановяване и устойчивост и на какъв принцип е направен изборът кои ДПБ да получат финансиране
- ✓ Основната препоръка в годишния доклад на НПМ отново ще бъде изготвяне на оценка за текущото състояние на държавните психиатрични болници и превеждането им в съответствие с Медицински стандарт „Психиатрия“

Проблеми с липсата на специализиран персонал

! Независимо, че неколkokратно са увеличени заплатите на медицинските специалисти в ДПБ, тези лечебни заведения продължават да изпитват липса на кадри.

Пример: ДПБ – гр. Бяла

- ✓ Към 1 септември 2023 г. в болницата работят само **петима психиатри с общ капацитет 270 легла**
- ✓ В предоставеното от управителя на ДПБ – Бяла поименно разписание на длъжностите е посочено, че в Първо женско остро отделение длъжността за началник се изпълнява от двама лекари на 0,5 щат. Те са със специалност вътрешни болести, хирургия, обща медицина
- ✓ Няма назначени други лекари в отделението, което е предназначено за пациенти в тежко психично състояние, част от тях са на принудително и задължително лечение
- ✓ Началникът на първо мъжко остро отделение е без специалност и е единственият лекар в отделението
- ✓ ДПБ – Бяла трябва да има определено ниво на компетентност, съгласно **НАРЕДБА № 24 от 7 юли 2004 г. за утвърждаване на медицински стандарт "Психиатрия". Раздел VI. т. 1. Дейностите по психиатрия се извършват в структури (клиника или отделение) по психиатрия от първо, второ или трето ниво на компетентност в болниците за активно лечение и държавните психиатрични болници. В клиниката или отделението по психиатрия от първо ниво на компетентност трябва да работят минимум двама лекари, от които най-малко един с призната специалност по психиатрия**

Препоръка

Омбудсманът отправи препоръка в Националната стратегия за психично здраве на гражданите на Република България 2020-2030 г. да се акцентира върху **привличане на повече специалисти със специалност „Психиатрия“ и „Детска психиатрия“**

Липса на качествена психосоциална рехабилитация в общността

Основна част от грижата за психично болните лица трябва да е свързана с подобряване качеството им на живот чрез изграждане на социални услуги в общността:

Дневни центрове за хора с психични разстройства

Центрове за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с психични разстройства

Защитени жилища

Дневни консултативни центрове за юноши със зависимости

КОНСТАТАЦИИ

Държавните психиатрични болници като социални домове

- ✓ Към септември 2023 г. омбудсманът е проверил четири държавни психиатрични болници за годината – Ловеч, Карлуково, Раднево и Бяла
- ✓ Общият брой на трайно настанени пациенти над една година в тях е 118 души, които не могат да бъдат изписани поради липса на подходящи социални услуги - защитени жилища и центрове за настаняване от семеен тип за хора с психични заболявания
- ✓ Те нямат собствено жилище, близките им отказват да полагат грижи за тях и необходимостта от **оставането им в лечебно заведение е заради социални, а здравни фактори**

Препоръка

- ✓ Омбудсманът многократно препоръчва на Министерство на труда и социалната политика и Министерство на здравеопазването да се работи за **извеждане на тази група болни от изолацията им в болнична среда и да им се предоставят интегрирани здравни-социални грижи в общността**
- ✓ Държавната политика за психично здраве трябва да изведе като **приоритет необходимостта от повишаване качеството на живот чрез успешна деинституционализация на болните с психични заболявания и тяхната социализация чрез услуги в общността**

✓ През 2020 г. в Становището относно Проект на Стратегия за психично здраве една от основните препоръки на омбудсмана е в **Плана за действие към Стратегията да бъде заложено изготвяне на анализ на броя на възрастните и децата, които се нуждаят от специализирани социални услуги – така ще се определи броят и териториалното разпределение на услугите по общини, както и броят на специалистите**

- ✓ В анализа ключово участие следва да вземат Министерство на здравеопазването, Министерство на труда и социалната политика и Националното сдружение на общините
- ✓ Видно от одобрения Финансов план към Националната стратегия за психично здраве 2021-2023 г. препоръката е приета и заложена да бъде изпълнена през 2021 г., като финансовите средства, които са отделени са 21 200 лв.

